

## Trawy tolerujące nadmiar wilgoci

(text: M. Surowiński, photo: A. Surowińska)

Oczka wodne to nader popularne elementy naszych ogrodów. Urocze, ale trochę kłopotliwe. Zapewnienie czystej, w miarę klarownej wody, wymaga zwykle wielotysięcznych wydatków. Część z nich można wyeliminować korzystając z filtracyjnych i „czyszczących” zdolności roślin. Przyjmuje się, że obsadzenie roślinnością ok. 30 % powierzchni zbiornika wodnego powinno zapewnić równowagę biologiczną, czyli wodę bez korzucha glonów. Oczywiście to uproszczenie bo na czystość wody wpływa wiele czynników, ale rośliny bezwzględnie powinny w oczku być!

Trawy ozdobne to porównywalna w popularności z tzw. liliami wodnych (czyli grzybieniami) - grupą roślin najczęściej wykorzystywanych w tego typu aranżacjach. Nie bez przyczyny – szukając odniesienia w naturze znajdujemy prawie same trawiaste i trawopodobne (pałki) fitocenozy wodne. Inne rośliny są w zdecydowanej mniejszości.



*Schoenoplectus lacustris*



*Carex paniculata*

Zadaniem tego opracowania jest zebranie i opatrzenie krótkim komentarzem dostępnych traw na polskim rynku oraz kilkunastu przyszłościowych, głównie z kolekcji ogrodów botanicznych. Ma też zaciekać, zainteresować, nakierować, pomóc w wyborze roślin.

Typowane rośliny charakteryzują się całorocznym znośaniem nadmiaru wilgoci.

Zrezygnowałem z traw towarzyszących, gdyż jest ich bardzo dużo.

Generalizując, można powiedzieć, że w otoczeniu wody może się znaleźć każda roślina. Współczesne zbiorniki są odizolowane od otoczenia, więc rośliny „towarzyszące” i tak nie korzystają z wilgoci „oczkowej”, a jeśli już to z jego mikroklimatu.

W handlu dostępne są przede wszystkim trawy ozdobne kolorowe, tj. w najróżniejszy sposób paskowane. Z pewnością zwracają uwagę. Moim zdaniem nie powinny jednak stanowić głównej masy roślinności a jedynie być akcentem czy uzupełnieniem.



*Phalaris arundinacea* 'Fessey'

Pierwszym gatunkiem nieodparcie kojarzonym z wodą jest trzcina pospolita (**Phragmites australis**). Duża, ekspansywna - w zasadzie może mieć zastosowanie w większych zbiornikach (stawach). Zielonolistny gatunek kupić nie jest łatwo, najczęściej spotkać można dwie kolorowe odmiany ('**Variegatus**' i '**Candy Stripe**'), różniące się kolorem paskowania (odpowienio: żółty i kremowo-biały).

Wielbicieli uroku trzciny a jednocześnie posiadaczy małych „kałuż” chciałem zawiadomić, że istnieje zielona odmiana botaniczna (**Phragmites australis var. humilis**) o karłowym wzroście, którą zobaczyć można np. w Ogrodzie Botanicznym we Wrocławiu.

Niemąla, i też ekspansywna, jest spartyna grzebieniasta (**Spartina pectinata 'Aureomarginata'**). Delikatnie obrzeżona, przewisająca, naprawdę ładna. Zielonolistny, wyjściowy gatunek poszedł już w zapomnienie. Zdarza się wyjątkowo – głównie, gdy pozwolimy się roślinom obsiać.

Prawdę mówiąc to „boli” mnie, że w natarciu są kolorowe odmienne, a naturalność jakby nie w modzie.

Ale cóż mogę zrobić?

Na kształtowanie gustów nie mam wpływu, niestety...



*Carex nigra*

Kolejny duży gatunek wodny to oczeret. Zielonolistny (a raczej zielonołodygowy) oczeret jeziorny (**Schoenoplectus lacustris**) lub mniejszy nieco oczeret Tabernemontana (**Schoenoplectus tabernaemontanii**) nawet można gdzieś kupić. Las takich wystających z wody rurek robi wrażenie. Oczywiście popularniejsze są odmiany pstre: '**Albescens**' i '**Zebrinus**'.

Inne rośliny z tego rodzaju to krajowy oczeret sztyletowaty (**Schoenoplectus mucronatus**) oraz **Schoenoplectus triqueter**, który występuje u naszych sąsiadów – Czechy, Niemcy, Ukraina. Zwłaszcza ten ostatni, o żółtawo-zielonkawej kolorystyce, zdaje się być bardzo interesujący i perspektywiczny jako roślina ozdobna.



*Rhynchospora alba*

Z racji zazwyczaj niewielkich rozmiarów naszych oczek, najczęściej poszukiwane są rośliny „średniej” wielkości, takie powiedzmy do kolan lub ciutkę większe.



*Juncus ensifolius*

W tej grupie prym wiodą paskowane odmiany mozgi trzcinowatej (*Phalaris arundinacea*), jak 'Picta', 'Luteopicta', 'Fessey', 'Tricolor' i inne. Zielonolistny gatunek to raczej rzadkość w sztucznych zbiornikach wodnych, ale to szersza tendencja, nie tyżająca się tylko tego gatunku, o czym pisałem powyżej.

Podobnie jest np. z manną mielec (*Glyceria maxima*), ponieważ uprawiana jest wyłącznie kolorowa odmiana 'Variegata'.



*Carex grayi*

Taka sama sytuacja występuje przy turzycy pospolitej (*Carex nigra*), gdzie z świecą można

szukać innych pozycji w katalogach szkótek niż odmiana 'On Line' ('Variegata').

Historia powtarza przy turzycy wyniosłej (*Carex elata*). Kupic można jedynie odmianę 'Aurea' o żółtych liściach z zielonkawym marginesem.



*Scirpus sylvaticus*

Nie jest to jedyny kolorowy kultywar tego gatunku. Kiedyś kupiłem roślinę, której liście wiosną są całkowicie białe, z upływem sezonu wegetacyjnego zielenieją. Mam problemy z dopasowaniem jej do opisu jakiegokolwiek nazwanej odmiany, występuje u mnie w kolekcji jako *Carex elata* 'NN' czyli nienazwana.



*Eriophorum russeolum*

U kolejnego gatunku, tj turzycy palmowej (*Carex muskingumensis*) też prym wiodą kultywary w paski ('Oehme', 'Silberstreif', 'Ice Fountains'), choć zielony gatunek i jego ładniejsza miniaturka 'Little Midge' też cieszą się względną łaskawością wielbicieli traw.

Trochę inną sytuację obserwuję u odrobinę wyższej turzycy brzegowej (*Carex riparia*). Oczywiście też w sprzedaży praktycznie dostępna

jest tylko kolorowa odmiana '**Variegata**', ale jest ona niestabilna i często wraca do zielonolistnej postaci. Tak więc chcąc czy nie chcąc, zazwyczaj mamy i zielonolistny gatunek 😊. Turzyca brzegowa (na pół zielona) zamyka grupę popularnych, kolorowych traw (za wyjątkiem sitów). Nie wdawałem się w ich szczegółowe opisy bo po pierwsze - są zawarte w **encyklopedii traw ozdobnych**, a po drugie - szersze „refleksje” na ich temat już zawarłem w opracowaniu „**Trawy paskowane**”, do którego lektury zapraszam.

Inna grupa to zielonolistne „turzycowate” (rodzaj Cyperaceae).

Z tej „gromadki” uprawiana jest tylko praktycznie jedna – turzyca Gray’a (**Carex grayi**), ale raczej nie w środowisku trwale zawilgoconym.

Moim zdaniem pierwszeństwo w tej grupie mieć powinna turzyca prosowa (**Carex paniculata**), tworząca około metrowej wysokości cudowne, olbrzymie kępy. Roślina nasza, swojska, łatwa w pozyskaniu sadzonek i bardzo, bardzo efektowna.

Moja historia zapoznania z tym

gatunkiem jest nieco zabawna i dziwacza. Była jesień, jechałem z rodziną samochodem przez las, w obniżeniu było bagienko z którego wystawały olbrzymie kopce. Zatrzymaliśmy się aby zobaczyć co to za termity działają w polskich realiach. Okazało się, że to wielkie kępy traw. Wyglądały niesamowicie, bo stały jakby na „słupkach” (wytwarzają taką „kłodzinę” broniąc się przez całkowitym zalaniem przy wyższych stanach wód). Podejrzywałem, że to może być właśnie turzyca prosowa (**Carex paniculata**) bo miałem już w ogrodzie podobną, ale mniejszą turzycę

tunikową (**Carex appropinquata**). Ostatecznie potwierdziłem swoje podejrzenia znacznie później - po zakwitnięciu. I tak się jakoś w niej zakochałem!

Następne, które chciałbym wyróżnić to turzyca żytowata (**Carex secalina**) i turzyca Davalla (**Carex davalliana**), które są pod całkowitą ochroną. Obie są kępowe, nieduże, mniej więcej jeżowate. Pierwsza występuje w szaro-zielonej kolorystyce, druga - w ciemnozielonej (wiosną jasnozielonej).

Cyperus papyrus



#### Inne:

- turzyca gwiazdkowata (**Carex echinata**)
- turzyca obła (**Carex diandra**)
- turzyca żółta (**Carex flava**)
- turzyca nibyciborowata (**Carex pseudocyperus**)
- turzyca błotna (**Carex acutiformis**)
- turzyca zaostrowana (**Carex gracilis**)
- sitowiec nadmorski (**Bolboschoenus maritimus**)
- kłoc wiechowata

#### (Cladium mariscus)

- sitowie leśne (**Scirpus sylvaticus**).

To wszystko gatunki krajowe, kompletnie niedoceniane jako rośliny ozdobne.

Ich sadzonek oczywiście w Polsce się nie kupi, ale nasiona bez problemu powinny być dostępne w sklepach internetowych. Przesyłka praktycznie nic nie waży, więc lokalizacja na świecie nie ma większego znaczenia



Eleocharis palustris

Wełnianki (**Eriophorum sp.**) są charakterystyczne z uwagi na białawe, przypominające kłębki waty kwiatostany. Nie są może zbyt częstymi gośćmi naszych mokrych stanowisk ogrodowych, ale zdarza się i tak. Wcześniej zakwitają, nadając porośniętym przez nie miejscom niepowtarzalnego kolorytu.

Różnice między nimi są dla laika trudne do uchwycenia, ale z obowiązku wymienię interesujące gatunki:

- wełnianka wąskolistna (**Eriophorum angustifolium**),
- wełnianka szerokolistna (**Eriophorum latifolium**),
- wełnianka pochwowata (**Eriophorum vaginatum**),
- wełnianka czerwonawa (**Eriophorum ruseolum**).



Juncus effusus 'Spiralis'

Sity (**Juncus sp.**) to kolejna grupa niekiedy obecna w naszych ogrodach (z naciskiem na niekiedy). Pisałem o tych roślinach w **tekście o trawach zimozielonych**, więc tym razem ograniczę się do wymienienia perspektywicznych gatunków:

- sit skupiony (**Juncus conglomeratus**),
- sit rozpięchły (**Juncus effusus**),

- sit siny (**Juncus inflexus**).

Znając „trendy ogrodowe” szansę mają dwa: pokręcona odmiana '**Spiralis**' naszego sita rozpięchłego (są także paskowane odmiany tego typu) i niebieskawy sit siny (**Juncus inflexus**). Podobny kolorystyką do tego ostatniego jest amerykański **Juncus patens 'Carman's Gray'**, który jest trochę wrażliwszy.

**Juncus ensifolius** zdecydowanie wizualnie odstaje od innych roślin z tego rodzaju, liście ma raczej irysopodobne. Niemniej swoistego uroku odmówić mu nie można.



Eriophorum angustifolium

Dość popularne z racji orientalnego wyglądu są cibory (**Cyperus sp.**).

Uprawiane są zwłaszcza gatunki niezimujące w gruncie, zwane popularnie papirusami. Sprawdzają się jako rośliny domowe, toteż większym komentarzem opatrzyłem jej w **opracowaniu „Trawy do pomieszczeń”**.

Warto wspomnieć np. o:

- **Cyperus papyrus**,
- **Cyperus albostratus**,
- **Cyperus alternifolius**,
- **Cyperus involucratus**.

Niektóre z nich posiadają paskowane kultywary. Cibory rosnące w naszym klimacie są zdecydowanie mniej efektywne, choć można się pokusić o uprawę np. **Cyperus longus**.

Pewne podobieństwo do „papierusów” wykazują też ciepłolubne rośliny z rodzaju *Rhynchospora*, np. **Rhynchospora colorata**, **Rhynchospora latifolia** czy **Rhynchospora nervosa**.

Przygielki występują też w Polsce, ale daleko im atrakcyjnością do egzotycznych krewniaków choć, np. przygielce białej (**Rhynchospora alba**) trudno odmówić uroku.

Tropikalnych traw wilgociolubnych nie brakuje, pasjonaci mogą zaryzykować nawet uprawę ryżu (**Oryza sativa**). Plantację doświadczałem któregoś roku w ogrodzie botanicznym w Poznaniu. Na udane zbiory raczej bym nie liczył, ale... 😊



Cyperus alternifolius

Ponikła (**Eleocharis sp.**) są roślinami na przybrzeżne dywany.

Ponikło błotne (**Eleocharis palustris**) to jakby mniaturka oczeretów – z wody wystają kilku (kilkunasto-) centymetrowe, wyprostowane łodygi.

Zdecydowanie delikatniej prezentuje się ponikło igłowate (**Eleocharis acicularis**) o żółto-zielonej kolorystyce.

Turzyca prosowata (**Carex panicea**) z racji karłowatego wzrostu i rozłogowego rozrastania się może pełnić podobne funkcje.

Takie zadanie można również postawić mietlicy rozłogowej (**Agrostis stolonifera**), która zrobi jednak większe wrażenie gdy jej długąnym pędem pozwolimy zwisać.

A tak na koniec...

Szanujmy, oszczędzajmy i doceniajmy naturalne tereny zawilgocone. Po pierwsze są ostoją rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Po drugie grozi nam stepowienie - to miejsca lokalnie zbierające wodę. Po trzecie - stanowią wizualnie interesujące punkty. Nie chcę popadać w zbyt ni patos, ale bioróżnorodność to nie tylko moda, ale i potrzeba.

W minionych latach katastrofalnie zmniejszyliśmy ilość tego typu mikrosiedlisk. Osuszano i uproduktywiano wszystko na siłę - na łąkach, polach i lasach. Sam (jestem byłym leśnikiem) obserwowałem to wielokrotnie. Podczas przemian z przełomu lat 80/90 brakło pieniędzy na konserwację rowów odwadniających, zmieniła się też świadomość ekologiczna.

I chwala tym, którzy się do tego przyczynili. Bo ocalono od zagłady wiele cennych przyrodniczo miejsc. Więc nie wracajmy już do przeszłości...